

Posudek bakalářské práce

Jméno autora práce: Bc. Eliška Sýkorová

Název bakalářské práce: Postoje vůči osobám se závislostí u studentů lékařských fakult

Oponent: PhDr. Daniel Tůma, M.A., BA.

(u každé položky vyjádřete odpovídající možnost písmenem x; hodnocení jako ve škole)

Obsahová hlediska práce

	1	2	3	4
Cíle práce: uvedeny jasně – nejasné, neuvedeny	x			
Soulad obsahu s názvem: ano – částečně	x			
Členění kapitol: logické členění – nevhodné strukturování	x			
Postiženy relevantní aspekty problému: jednoznačně – spíše ne	x			
Stanovené cíle: splněny – nesplněny	x			

Úroveň návrhu projektu

	1	2	3	4
Problém: jasně vymezen – nejasné vymezení	x			
Projekt: analyzován ve vztahu ke klíčovým pojmům – zabývá se jinou problematikou	x			
Metodologie práce: Vhodně zvolená – zcela nevhodně zvolená	x			
Propojení literární přehledové části s návrhem projektu: organické, projekt logicky navazuje na 1. část – obě části jsou nesourodé	x			

Formální hlediska práce

	1	2	3	4
Jazyková a stylistická úroveň: práce je čtivá, použití jazyka přiměřené – nevyhovuje	x			
Formální úprava práce: odpovídá požadavkům – zahrnuje množství formálních chyb	x			
Grafická úprava: vyhovuje – nevyhovuje	x			
Množství využitých literárních zdrojů: dostatečné – nedostatečné	x			
Aktuálnost literárních zdrojů: vesměs z posledních let – zdroje značně zastaralé	x			
Využití cizojazyčných zdrojů: dostačující – minimální	x			
Odkazy v textu: vcelku odpovídají standardům – chybně uváděné odkazy	x			
Seznam literatury: kompletní, bez větších chyb – nekompletní, s množstvím chyb	x			

Specifické připomínky (vše podstatné, co se nevešlo do výše uvedených bodů):

Bakalářská práce se věnuje sociálně-psychologickým tématům předsudků, stigmatizace, diskriminace a labellingu u populace studentů prvního ročníku medicíny, na kterých diplomantka zkoumá reportované a zamýšlené chování ve spojitosti se čtyřmi návykovými látkami. Oblasti předsudků a stigmatizace ve spojitosti s návykovými látkami či ve spojitosti s problematikou závislostí jsou ve světě výzkumně řešeny málo, natož v populaci studentů zdravotnických oborů. V naší zemi se jedná o výzkum tohoto druhu první.

Jak bylo uvedeno, diplomantka zvolila pro výzkum postojů čtyři návykové látky, konkrétně alkohol, marihuanu, kokain a pervitin.

Teoretická část práce je dobře a přehledně strukturovaná, v úvodu nabízí historický exkurz a etymologická upřesnění významů klíčových pojmů, s přesahem do oblastí utváření identity jedince v interakci se společností. Dále kriticky připomíná „nebezpečí mocných normotvůrců“, tzv. *moral entrepreneurs*, kriticky, ve shodě s autoritami, připomíná nebezpečí generalizace, stigmatizace, stereotypizace a segregace ve světle historie i současnosti (*NIMBY*, mediální komunikace, mediální obraz duševně nemocných apod.) a připomíná důležitou skutečnost, že závislosti často nejsou většinovou společností vnímány/uvědomovány v kontextu duševního onemocnění, ale spíše separátně, jako něco, „za co si může každý sám“.

V další části teoretického úvodu vymezuje autorka čtyři vybrané návykové látky, alkohol, marihuanu, kokain a pervitin a chemicko-medicínské informace o jejich složení či původu doplňuje o psych-sociální a historické souvislosti a statistiky o jejich užívání, nákupu, prodeji apod. (Psychiatrické revoluce, stigmatizace duševně nemocných ve větě i u nás apod.). Čtenář tak získává základní a v rámci bakalářské práce adekvátní přehled o vybraných adiktivních látkách a o jejich zařazení, původu a formování fyzické a psychické závislosti. Poté diplomantka informuje čtenáře o zjištěných stigmatizujících postojích veřejnosti k duševním onemocněním ze srovnávací studie Winklera a kolektivu z roku 2014 a přechází k užšímu zacílení na stigmatizující postoje zdravotnických profesionálů a navíc k osobám se závislostí. Na úrovni mezinárodní jsou evropské studie v této oblasti spíše výjimkou. Autorka proto zacílila svůj výzkum na postoje mediků z českých fakult medicíny ke specifické oblasti duševních onemocnění – k závislostem. Závěrem teoretické části autorka uvádí metody měření stigmatizace duševních onemocnění, z nichž nástroj zvaný RIBS (*Reported and Intended Behaviour Scale*) posléze použila pro svůj výzkum.

Empirická část práce nabízí vědecké otázky a k nim příslušející hypotézy, na které ve svém výzkumu hledá autorka odpovědi. Za zásadní lze označit robustnost zkoumaného vzorku ($n=324$). Dále je nutné uvést, že srovnatelnou studii provedli pouze odborníci mimo Evropu. V tom je na místě spatřovat přednost práce.

Práce s daty je statisticky pregnantní, statistické metody četné, data očištěná, jednotlivé dílčí výsledky dobře popsány a vysvětleny. Výsledná data i potvrzené a vyvrácené hypotézy přinášejí překvapivé výsledky zejména co se týče vyšší tendence žen k méně tolerantním postojům vůči osobám závislým na alkoholu, marihuaně a kokainu ve srovnání s muži. Dalším překvapivým výstupem je zjištěná tendence mediků k méně tolerantním postojům vůči osobám závislým na pervitinu a kokainu, měli-li osobní zkušenost s blízkým člověkem závislým na těchto látkách. Práce a přátelství s osobami závislými na alkoholu či marihuaně byly spojeny s celkově tolerantnějšími postoji mediků. Zajímavým se jeví i nále, že sociodemografické charakteristiky nepředpovídají, resp. zásadně neovlivňují míru stigmatizace osob se závislostí na daných čtyřech návykových látkách.

Následná diskuze vhodně shrnuje výsledky a jejich podstata je poté v závěru práce propojena s návrhy na praktické využití výsledků v praxi, autorka zejména reflektuje vzdělávací kurikulum medicínských fakult, včetně osobnostně-profesní přípravy budoucích lékařů, jako i následně správně podtrhuje význam vysokoškolské přípravy studentů i po stránce psychologické, což je klíčové právě v období vývoje jejich vztahu k profesi a vůči pacientům s různými onemocněními, nejen somatickými.

Závěrem je třeba dodat, že práci podporují aktuální vědecké publikace, mnoho z nich cizojazyčných. Přílohy práce jsou řazeny logicky, metodicky správně a přehledně. Byly do nich dodány i histogramy rozložení celkových skóre RIBS pro všechny čtyři zkoumané návykové látky, dále inzerát, kterým diplomantka komunikovala svůj výzkumný záměr potenciálním respondentům a celé znění použitého dotazníku.

V rámci dotazníku a jeho modifikace pro potřeby daného výzkumu možná zůstává otázkou, zdali pod pojmem „závislost“ nebo v rámci výroku „člověk/osoba/kamarád .. se závislostí“ je schopen každý z respondentů vidět a vnímat to stejné nebo jak lze (zdali vůbec?) v budoucnu zjišťovat, kdo jak a jakým způsobem kvalifikuje „závislost“, zdali její intenzitou, hloubkou, závažností, potvrzenou diagnózou či pouze pozorovanými behaviorálními projevy apod., protože nevíme, zdali je u středoškolsky nezdravotnický vzdělaných mediků prvního ročníku možné očekávat sofistikovanou diagnostiku či přesné určení problému se závislostí. Pak by následnou otázkou zůstávalo, jaká byla/je skutečnost stavu závislosti u jedinců takto respondenty označených. Cílem šetření je však zjistit, jak vnitřní zkušenost (ať už jakkoliv by byla diagnostikována ve své závažnosti) respondentů s něčím, co vnitřně vnímají a označují jako „závislou osobu“, ovlivňuje jejich budoucí postoje směrem k toleranci či stigmatizaci osob s poruchou užívání návykových látek.

Do budoucna může být ještě k zamyšlení, zdali vhodným českým ekvivalentem k anglickému „*Person with substance use disorder*“ by měla být „*Osoba s poruchou způsobenou užíváním návykových látek*“ nebo spíše označení „*Porucha užívání návykových látek*“ nebo „*Osoba s poruchou užívání návykových látek*“.

Práci lze hodnotit po všech stránkách jako velmi zdařilou. Kromě dobře zvládnuté teoretické i empirické části nese bakalářská práce implicitní psychologický vzkaz, že ten, kdo pomáhá, by měl mít své tendence k intoleranci nahlídnuté a zpracované. Protože klíčové pro poskytování kvalitní zdravotní péče je, aby byla poskytována bez předsudků. Proto lze souhlasit s prohlášením autorky, že „...*lékařská fakulta a její akademický personál hrají klíčovou roli ve formování postojů a přesvědčení studentů medicíny, budoucích lékařů, zvláště pak v oblasti duševního zdraví.*“ (Str. 29)

Vzhledem k faktu, že v odborné literatuře byly postoje k duševním onemocněním zkoumány doposud spíše jako k celku, vnesení této první studie na víceoborovou hranici a spolupráci mezi sociální psychologií, psychologií práce, psychologií zdraví a didaktikou lze považovat za profesně záslužné. Práci doporučuji k obhajobě.

Otázky, podněty k obhajobě:

Ve své práci navrhujete vytežit výsledky výzkumů pro možnou úpravu studijních plánů a sylabů pro studenty medicíny na lékařských fakultách. Jaké vzdělávací obsahy, cíle a jakou didaktiku byste jako psycholožka navrhla? Uveďte příklady možných/hypotetických předmětů, praxí, tréninků, kolokvií apod.

Lze odpovědět na otázku, jak střední zdravotnické vzdělání ovlivňovalo trend odpovědí respondentů v jednotlivých oblastech?

Pokud sociodemografická data nebyla statisticky potvrzena ve vztahu k vyšší tendenci k intolerantním postojům, je možné, že zjištěná data mají např. nějaký vztah k současné generaci a jejím hodnotám či normám? Jaké jsou vaše hypotézy?

Byť by se jednalo o jiné zaměření výzkumu, než do specifické zdravotní oblasti, napadá vás, jaké by mohly být hypotézy u podobného průzkumu, avšak se studenty jiných fakult a oborů, např. práva, ekonomie či umění?

Jaká byla vaše motivace ke zpracování tohoto tématu? Ovlivnila práce a její výsledky nějak vaši další profesní cestu a směřování? Chcete ve výzkumu pokračovat v rámci magisterského studia? Pokud ano, jakým směrem a o co byste ráda práci případně obohatila?

Existují podle vás i jiné psychologické oblasti či témata, u kterých by stálo za to prozkoumat míru reportovaného a zamýšleného chování u zdravotnických profesionálů, např. u lékařů?

Celkové hodnocení práce (slovně, s jasným /ne/doporučením k obhajobě):
Práci doporučuji k obhajobě.

Návrh klasifikace: výborně – velmi dobře – dobře – neprospěl/a
V návaznosti na průběh obhajoby navrhuji v tuto chvíli hodnocení **výborně**.

V Praze dne 21.8.2023

PhDr. Daniel Tůma, M.A., BA.

podpis